

Ключові слова: багатокритеріальна оптимізація, задачі управління, метод послідовних поступок, злиття показників, система, критерії оптимізації, математичні моделі.

Munib M.B. Multi-criteria optimization in the problem control

Management tasks are being solved on the basis of a multi-criteria optimization. Developed sequence of actions the decision of problems of management. There are three basic methods of application of multi-criteria optimization based on artificial merge several selected indicators into one. It is a method of minimization and maximization, "the method of successive concessions" and the proposed method of Nikovsky.

Keywords: multi-criteria optimization, control problems, the method of successive concessions, the merger of indicators, the system, criteria of optimization, mathematical models.

6. ОСВІТЯНСЬКІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 712.253:719(477.42)

Доц. І.О. Сидоренко, канд. біол. наук;
магістрант В.М. Денисенко – НУ біоресурсів і природокористування
України, м. Київ

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНА ОЦІНКА ТЕРИТОРІЇ ПАРКУ-ПАМ'ЯТКИ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА "КОРОСТИШІВСЬКИЙ" ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Надано культурно-історичну оцінку території парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва XVIII-XIX ст. "Коростишівський" Житомирської області. Проаналізовано основні етапи розвитку паркової території, встановлено стилістику та визначено історико-художню цінність елементів паркової композиції.

Ключові слова: культурно-історична оцінка, парк-пам'ятка, архітектурні символи, романтичний стиль, організація паркової території, історичні компоненти, композиція насаджень.

Через розвиток будівництва міст та їх реконструкції за останні роки проблеми збереження та використання парків-пам'яток набули особливої актуальності. Науково обгрунтовані рішення містобудівельних завдань тісно пов'язані із завданнями збереження й відновлення історично цінних паркових територій, тому потребують уваги історико-художні особливості території, що підлягає реконструкції [1].

Актуальність теми полягає у необхідності збереження та відновлення культурно-історичної цінності парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва "Коростишівський" як об'єкта культурної спадщини України.

Об'єкт досліджень – парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва XVIII-XIX ст. "Коростишівський" Житомирської області.

Предмет досліджень – культурно-історична оцінка території парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва "Коростишівський".

Метою досліджень є загальна культурно-історична оцінка парку-пам'ятки "Коростишівський" та історичний аналіз архітектурно-планувальних елементів для подальшого збереження та відновлення історичної композиції паркової території.

Методика досліджень ґрунтується на використанні системного підходу, зокрема натурного обстеження, історичного, факторного, композиційного аналізу.

Результати досліджень. На основі проведених досліджень встановлено основні етапи формування території парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва "Коростишівський" із визначенням основних зон історичного планування різних періодів та проаналізовано композиційні прийоми й елементи, використані під час формування території.

Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення "Коростишівський" (рис. 1) знаходиться в межах м. Коростишів, Житомирської

області й входить до складу природно-заповідного фонду України, який законодавством охороняється як національне надбання. Міський парк нині перебуває на балансі державного підприємства КП "Коростишівський комунальник". Паркова територія площею 9,0 га займає лівий берег річки Тетерів – уздовж лінії міста, на східній околиці й знаходиться неподалік від центру міста по вул. Дарбиняна. Сьогодні парк за функціональним призначенням є парком культури та відпочинку прогулянкового типу [5].

Історичний аналіз розвитку території дав змогу виділити основні етапи формування парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва XVIII-XIX ст. "Коростишівський". Коростишівський парк було закладено у 1820 р. у романтичному стилі й є результатом спільної праці Г.П. Олізара (1798-1865 рр.) – відомого політичного й державного діяча XIX ст., і видатного садівника Європи першої половини XIX ст. Діонісія Міклера (1762-1853 рр.) [7].

Рис. 1. План-схема розташування території парку-пам'ятки "Коростишівський" Житомирської області

Активний період формування паркової території припадає на момент повернення Густава Олізара з Італії в 1836 р., який почав облаштування парку за участю ландшафтного архітектора Д. Міклера, що тривало 20 наступних років. У цей період відбувається формування композиції насаджень та насамперед планування верхньої частини паркової території, в якій безпосередньо розташовувався маєток графа [9].

Кінець XVIII ст. був періодом жвавих зв'язків між європейськими країнами в галузі садово-паркового мистецтва. У парковому будівництві України в нині панівне становище займає пейзажний стиль. На перших етапах розвитку парків ландшафтного типу природа сильно ідеалізується і природний ландшафт у садах і парках відображається через призму видатних творів кращих майстрів живопису епохи романтизму. Характерними рисами є багатозначність, використання пейзажних, скульптурних, архітектурних символів, романтична спрямованість, у композиції переважає вільне розпланування паркових доріг і галявин, обрисів водойм [8].

Поява палацових та присадибних парків і садів, новий характер їх формування пов'язані з іменем одного з найвідоміших майстрів пейзажного парку Діонісієм Міклером, якого вважають одним із послідовників Рептона. Він упорядкував понад 50 парків, частина яких збереглася донині [8]. Більшість парків Діонісія Міклера є парками-ровесниками і мають багато спільних рис у планувальній структурі та в композиційних рішеннях із романтичним парком у м. Коростишеві. Одним із прикладів є мальовничий парк у Мі-

зочі над річкою Стублою та, певною мірою, парк у Заборолі, реконструйований у романтичному дусі [8].

Оселившись у своєму спадковому маєтку в Коростишеві, романтичний за характером граф Густав Олізар задумав цікаву програму організації парку, яка мала поєднувати минуле й теперішнє, нагадувати йому людей і події, далекі країни, масонські символи. Усі паркові задуми яскраво вписувалися в чудовий ландшафт високого й низького берегів Тетерева з їх кам'яними валунами, гранітними скелями, старими могутніми дубами, ялинами, соснами, залишками замкових споруд XVI ст. [7].

У плануванні Коростишівського парку передбачалось кілька композиційних зон. Перша композиційна зона, ніби ядро, розташована на височині, безпосередньо біля маєтку графа, де знаходиться декоративний басейн із гранітною аркою на території дбайливо упорядкованого партеру. Друга – внизу, з перепадом висот 20 м. У ній – вузькі й криві алейки, система озер "кілець тополь", вхід до підземних лабіринтів, гранітні брили з поглибленнями, які слугували жертвниками слов'янським язичникам. Єдність із архітектурою нижнього парку створювала гребля на річці та вітряк на ній. Тут також були розташовані затишні альтанки. Шум і рух води навіювали почуття смутку та мрійливості. Третя – найвіддаленіша зона – розташовувалася на правому березі річки. Її було засаджено могутніми ялинами, які потім під час будівництва вирували. Цю зону парку характеризувала передусім органічна єдність дерев і скель. Краса цієї зони й досі зачаровує своїми деревами, скелями з написами, системою джерел, колодязів [4].

Досить вдало в парку було вирішено питання щодо водної системи. Незважаючи на близькість річки, водоймища, своєрідні озера були утворені й на верхній, середній та нижній терасах (рис 2, 3, 4). Каскади квітів обплітали сходи і спускались до води. Гранітні виступи скель були увінчані рідкісними, характерними для кам'янистих ландшафтів, рослинами та килимами лікарських трав [3, 4]. Діонісію Міклеру як художнику властиве романтичне бачення природи. Використовуючи існуючий ландшафт, художник продуманими акцентами надавав йому запрограмованого змісту. У системі планування яскраво виділяються окремі елементи й композиційні прийоми, що формують неповторність і самобутність композиції цього парку.

Рис. 2. Озеро в нижній частині парку (фото 1914 р.)

Рис. 3. Купальні на р. Тетерів поблизу парку (фото 1785 р.)

"Гра" з каменем у композиціях парку викликала загальне захоплення всіх його відвідувачів. У парку було кілька озер (рис. 2). Посередині одного було штучно створено острів із бесідкою. Поряд із новим будинком Олізар зводить у стилі швейцарських шале, зовсім не типових для Полісся, кілька службових приміщень.

Рис. 4. Став поблизу фортечної середньовічної стіни (фото 1918 р.)

Середньовіковий павільйон-башту з маленькими вікнами й товстими стінами на високому скелястому березі річки господар переобладнує під архів і бібліотеку. Її похмурий вигляд і відлюдність вдало зливалися з архітектурою парку, створюючи типовий романтичний пейзаж [3]. Серед дерев у парку було надано перевагу лісовим видам: дубу, ялині, грабу, клену та тополі. Старші люди ще пам'ятають багатівкові, у кілька обхватів дерева, які прикрашали парк, але з часом не витримали натиску буревію. Проте й зараз тут є кілька велетнів, що навівають думки про далеке минуле. Росло тут й чимало рідкісних порід дерев, привезених із Криму, Італії, Франції, Німеччини.

Там, де р. Тетерів розділялися на декілька рукавів, утворюючи острови, з'явилась "Країна Амазонія". На верхній терасі, де раніше стояв замок, височів партер (рис. 5), у центрі якого були декоративний басейн та гранітна арка із зображенням масонських символів. Партер був оточений галереєю якісних копій з античних скульптур, а біля будинку стояли майстерно зроблені фігури сфінксів [4].

Рис. 5. Партер на верхній терасі: а) фото початку ХХ ст.; б) сучасний стан

Газонні боскети чіткої форми були окантовані бордюром із низкорослих квітів. По кутах височіли двометрові зелені піраміди з туї, а вздовж бордюрів – зелені кулі із самшиту. У боскетах на фоні смарагдового газону стояли білі мармурові скульптури та вази з квітами (рис. 5). Парадність партеру підкреслював килим дбайливо впорядкованого газону. Разом із парковими скульптурами, фонтанами, симетричними алеями і клумбами він становив єдиний ансамбль, відкритий для огляду і залитий сонцем. У глибині маєтку,

біля невеликого двоповерхового будинку, росли берлінські тополі, які з часом утворили справжню тополину "залу". Службові будови вдало вписувалися в горбисту місцевість [3, 4]. У процесі культурно-історичного оцінювання встановлювали загальну культурно-історичну цінність парку, архітектурних споруд та виокремлювали зони різних періодів планування (рис. 6).

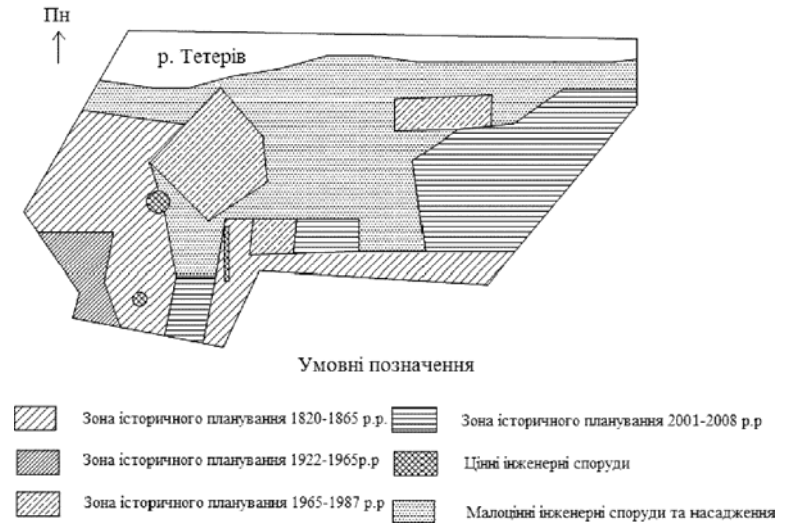

Рис. 6. Схема культурно-історичної оцінки парку-пам'ятки "Коростишівський"

У післявоєнні роки паркова територія зазнала значних змін у планувальній структурі, особливо у верхній частині (1922-1965 рр.). У плануванні з'явилися Алея Героїв (10 пам'ятників), група братських могил, такі нові елементи, як обеліск, меморіальна плита. Історія парку 1965-1968 рр. відзначається активним втручанням радянської влади в загальну композицію паркового комплексу. Парк набув статусу "Парк культури і відпочинку", внаслідок чого з'явилися такі нові елементи, як приміщення літньої естради та танцювальний майданчик, спортивні майданчики, сходи, видовий майданчик у нижній частині парку.

Протягом 1975-1987 рр. на території парку існував також дитячий майданчик та площадка з гойдалками. Невдовзі, після 1991 р., озеро в нижній частині парку висохло, давня гідросистема зруйнувалась і спроби наповнити озеро водою були безуспішними. Зникли більшість елементів радянських часів, а маєток Г. Олізара було знесено [6]. Лише протягом 2001-2008 рр. частково почали відновлювати парк у нижній частині: відновлено озеро (2004 р.), проведено санітарні рубки, рубки догляду за насадженнями та чистку ставка в центральній частині поблизу фортечної стіни. У 2001 р. поблизу паркового джерела були встановлені гранітні скульптури місцевого скульптора В. Рожика; у 2003 р. в кінці Алеї героїв на пагорбі над Тетеревом у верхній частині парку встановлено скульптуру Ісуса Христа, автором якої був В. Рожик [2].

Із цінних будівель у стилі швейцарських шале на верхній терасі парку збереглося одне із службових приміщень Г. Олізара – нині приміщення районної архітектури. Важливу історичну цінність мають залишки середньовічної фортечної кам'яної стіни, яка виконує роль підпірної стіни вздовж схилу поблизу озера на центральній площі парку, басейн та гранітна арка із зображенням масонських символів та колони, які залишилися від маєтку Г. Олізара [4].

Висновки:

1. Парк у м. Коростишеві за часом виникнення та формування – старовинний (поч. XIX ст.); за характеристикою архітектурно-планувального рішення – пейзажний; за складом основних компонентів паркового ландшафту – природно-ландшафтний, побудований на основі природних форм із незначною кількістю об'єктів архітектури; за ступенем збереженості основних історичних компонентів відноситься до погано збережених.
2. Аналіз історичних даних та літературних джерел показав, що для паркових територій кінця XVIII – початку XIX ст. в Україні, до яких відносяться роботи Діонісія Міклера, мають такі характерні ознаки: багатозначність, використання пейзажних, скульптурних, архітектурних символів, романтична спрямованість; зміст паркової території розкривався як ряд послідовно змінюваних картин, що формувалися відкритими та закритими просторами; композиції мали масштабний характер і розкривали велич природного ландшафту.
3. Композиція паркової території задумана як система узгір'їв, оглядових майданчиків, алей, системи посадок деревних рослин і квітів. Озера, гаї, струмки, оранжерея для рідкісних та екзотичних рослин, паркові малі архітектурні форми, підземелля, скелі, альтанки, човни на березі, кільце тополь у центрі, сфінкси, залишки середньовічної фортечної стіни створювали єдиний неповторний, емоційний ансамбль, притаманний романтичному стилю.
4. Внаслідок проведеного аналізу різних періодів планування паркової території варто зазначити: 1820-1865 рр. як період закладання й початок розквіту парку; 1922-1965 рр. – зміни у планувальній структурі верхньої частини парку, а саме створення Алеї героїв, груп братських могил; 1965-1987 рр. – зміни у планувальній структурі нижньої частини парку, побудова приміщення літньої естради, танцювального майданчика, дитячого та спортивного майданчиків, оглядових майданчиків; 2001-2008 рр. – період робіт із часткового відновлення нижньої частини паркової території, а саме відновлення первісного вигляду водойми, рубки догляду за існуючими насадженнями.
5. Аналізуючи цінні архітектурні об'єкти та інженерні споруди, потрібно відзначити наявність на території об'єкта службового приміщення у стилі швейцарського шале, колон від маєтку графа Г. Олізара, купальні, фортечної стіни періоду Середньовіччя.

Література

1. Бондарь Ю.А. Восстановление старинных ландшафтных парков / Ю.А. Бондарь, А.К. Салатин, Я.Л. Садовенко. – К. : Вид-во "Наука", 1974. – 84 с.
 2. Єркульова Р.О. І знову – про парк / Р.О. Єркульова // Коростишівська газета. – 12 квітня. – 2003. – № 26. – С. 5.

3. Єркульова Р.О. Відродімо свою маленьку "Швейцарію" / Р.О. Єркульова // Коростишівська газета. – 15 квітня. – 2002. – № 15. – С. 4.
 4. Єршов В.О. Парк наш вікопомний / В.О. Єршов. – Коростишів : Вид-во "Ленінським шляхом". – 1986. – 22 квітня. – № 48. – 126 с.
 5. Ильинская Н.А. Восстановление исторических объектов ландшафтной архитектуры / Н.А. Ильинская. – Л. : Стройиздат, Ленингр. отд-ние, 1984. – 151 с.
 6. Маркевич Т.М. Що відбувається у парку? / Т.М. Маркевич // Коростишівська газета. – 2004. – 13 березня. – № 3. – С. 3.
 7. Родічкіна О.І. Майстер садово-паркового мистецтва. Життя та творчість Діонісія Міклера в Україні / О.І. Родічкіна, І.Д. Родічкін "Архітектура України". – 1992. – № 3 (травень – червень). – С. 38.
 8. Родічкін І.Д. Старовинні маєтки України : книга-альбом / І.Д. Родічкін, О.І. Родічкіна. – К. : Вид-во "Мистецтво", 2005. – 384 с.
 9. Родічкіна О.І. Я – не князь, не магнат... / О.І. Родічкіна, І.Д. Родічкін // Коростишівська газета. – 1999. – 6 травня. – № 4. – С. 5.

Сидоренко І.А., Денисенко В.М. Культурно-историческая оценка территории парка-памятки садово-паркового искусства "Коростышевський" Житомирской области

Представлена культурно-историческая оценка территории парка-памятки садово-паркового искусства XVIII-XIX в. "Коростышевський" Житомирской области. Проанализированы основные этапы развития парковой территории, определена стилистика, историко-художественная ценность элементов парковой композиции.

Ключевые слова: культурно-историческая оценка, парк-памятка, архитектурные символы, романтический стиль, организация парковой территории, исторические компоненты, композиция насаждений

Sidorenko I.A., Denysenko V.M. Cultural and historical assessment of the territory landscape art park-monument "Korostishevskaya" Zhytomyr region

Cultural-historical evaluation of the park area of landscape art XVIII-XIX century "Korostishevskaya" Zhytomyr region are presented. The main stages of the development of park areas are analyzed. The style and historical and artistic value items park composition are established.

Keywords: cultural-historical assessment, park-monument, architectural symbols, romantic style, organization parkland, historic components, the composition of plantations.

УДК 330.8(477.83)

Здобувач Р.Р. Августин¹ – Львівська КА

**ЕКОНОМІЧНИЙ ПЕРСОНАЛІЗМ МИТРОПОЛИТА
АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО**

Окреслено засади економічного персоналізму у соціально-економічній доктрині митрополита Андрея Шептицького. Стверджується, що економічна модель митрополита, яка ґрунтувалася на засадах християнського персоналізму, була унікальною для свого часу. Основу цього феномена становили соціальний капітал та людина. Показано шляхи практичної реалізації цієї доктрини на прикладі творення інститутів українського підприємництва.

Ключові слова: економічний персоналізм, соціальний капітал, українське підприємництво.

Вступ. Термін "соціальний капітал" тільки недавно увійшов у науковий обіг. Сьогодні його активно використовують у різних наукових соціаль-

¹ Наук. керівник: проф. Г.І. Башнянин, д-р екон. наук